

Consultatieverslag Pakketwijziging 2023-1 Nationaal Frequentieplan 2014

Oktober 2023

1. Inleidend

Onderwerp van de consultatie:

Naam: Pakketwijziging 2023-1 Nationaal Frequentieplan 2014

Van: Ministerie van EZK

Type voorstel:

Ontwerp wijzigingsbesluit

Looptijd consultatie:

Startdatum consultatie: 06 juli 2023

Einddatum consultatie: 17 augustus 2023

Doel van het voorstel en voorgelegde vraag of vragen:

Er zijn geen specifieke vragen gesteld. Er is in algemene zin een reactie gevraagd op de ontwerp wijziging van het Nationaal Frequentieplan.

Opbrengst van de consultatie (hoeveel reacties en (globaal) van welke doelgroepen):

Er zijn 638 reacties binnengekomen. 9 reacties van partijen uit de zakelijke markt, 628 burgerreacties van radiozendamateurs, verenigingen e.d. en één burgerreactie van een niet-radiozendamateur.

2. Beeld van binnengekomen reacties

2.1 Naar voren gebrachte thema's in de consultatiereacties en wijzigingen als gevolg daarvan in het wijzigingsbesluit¹

Zienswijze op het wijzigingsvoorstel als geheel

Eén van de respondenten maakt zich zorgen om de blootstelling aan elektromagnetische velden en verzocht om in het Nationaal Frequentieplan op te nemen dat de vergunningen per direct kunnen worden stopgezet wanneer de gevaren van elektromagnetische straling is aangetoond.

De intrekingsgronden van vergunning zijn al opgenomen in hoofdstuk 3 van de Telecommunicatiewet. Aan de zienswijze van de respondent wordt derhalve geen vervolg gegeven.

Zienswijze en wijzigingsvoorstel in het banddeel 148 – 149,9 MHz, wijziging onder L en 401 – 402 MHz, wijziging onder T

Eén van respondenten gaf aan dat in de ITU Radio Regulation ook voetnoot 5.218 is opgenomen. Op basis van deze zienswijze voegen we voetnoot 5.218 ook toe in de tabel in het banddeel 148 – 149,9 MHz.

De respondent stelde ook voor de vermelding Space Operation Service op te nemen in de tabel voor de banddelen 401 tot 403 MHz. Daar gaan wij niet toe over. De huidige bestemming Mobile Satellietverbindingen (aarde naar ruimte) geeft dit gebruik al in voldoende mate weer.

Zienswijze op het wijzigingsvoorstel in het banddeel 430 – 440 MHz, wijziging onder U

Een groot aantal respondenten, radiozendamateurs, reageerde min of meer gelijklopend op dit wijzigingsvoorstel in de veronderstelling dat de betreffende frequentieband ook bestemd zou gaan worden voor een groot aantal varianten van vergunningvrije kortereafstandsapparatuur-toepassingen en dat hiermee, als gevolg van het te verwachten grote en wijdverspreide aantal, het gebruik van de betreffende frequentieruimte voor amateurdoeleinden onmogelijk zou worden.

Dat berust op een misverstand. Het gaat om de toevoeging van een bestemming voor één zeer specifieke inwendige medische toepassing met ultra laag zendvermogen, de zgn. capsule-endoscopie. De wijziging betreft bovendien een verplichte implementatie van een EU-

---

¹ De thema's staan op volgorde van de betreffende frequentiebanden.

uitvoeringsbesluit. Bij de wijziging van dit EU-uitvoeringsbesluit is de kans op verstoringen als nihil ingeschat. De zeer specifieke voorwaarden, zoals opgenomen in het EU-uitvoeringsbesluit en waaronder dit gebruik van de frequentieruimte mag plaatsvinden wordt nationaal geregeld in Regeling gebruik van frequentieruimte zonder vergunning en zonder meldingsplicht 2015. In de tabel wordt hiernaar verwezen door de vermelding "onder voorwaarden".

Thema en wijzigingsvoorstel in het banddeel 400,15 – 401 MHz, wijziging onder S en 5030 – 5091 MHz, wijziging onder AC

Er is een vraag gesteld over wat bedoeld is met professioneel dronegebruik. Het antwoord daarop is al het dronegebruik dat niet voor recreatieve doeleinden is bedoeld. Denk u hierbij aan drones gebruikt voor (medische)transportdoeleinden, inspecties, metingen, etc. De openstelling van de band gaat gepaard met een regime van vergunningverlening en is daarmee onderhevig aan weigerings-, wijzigings- en intrekingsgronden als blijkt dat het gebruiksdoel niet overeenstemt de bepalingen zoals opgenomen in het Nationaal Frequentieplan.

Thema en wijzigingsvoorstel in het banddeel 694 MHz, wijziging onder V

Eén van de respondenten wees erop dat met het aanpassen van de bandgrens 698 MHz naar de ITU-bandgrens 694, de aanwijzing van frequentieruimte aan de minister van JenV voor publieke taken meebeweegt.

N.a.v. deze opmerking wordt in het ontwerpbesluit de bandgrens gecorrigeerd naar de ITU-bandgrens 694 MHz en tegelijk wordt een nationale bandgrens toegevoegd van 698 MHz om het bereik van de aanwijzing aan de minister van JenV juist te begrenzen en markeren.

Thema en wijzigingsvoorstel in het banddeel 3800 – 4200 MHz, wijziging onder AB

Meerdere respondenten hebben aangegeven moeite te hebben met de planning van het beleidstraject van de 3800-4200 MHz-band zoals deze zomer is gepubliceerd. Zij vinden een doorlooperperiode van 9 tot 18 maanden te lang. Een respondent stelt dat voorafgaande aan de 3,5 GHz-veiling al duidelijkheid moet worden gegeven over onder meer de 3800-4200 MHz-band vanwege de diverse onzekerheden waarmee de 3,5 GHz-band is behept.

De vraag die voor ligt is welke inrichting van onder meer de 3800-4200 MHz-banden het meest doelmatig is voor Nederland. Waarbij bestaand en potentieel nieuw gebruik onbevooroordeeld ten opzichte van elkaar zullen worden behandeld en de beide banden ook in onderlinge samenhang worden bekeken. Die vraag is des te meer relevant, omdat er voor beide banden diverse mogelijkheden en belangen aan de orde zijn die ook met elkaar concurreren. EZK heeft oog voor de behoefte aan extra, flexibeler exploiteerbaar spectrumruimte voor bedrijfs- en missie-critische toepassingen, maar ziet ook andere gegadigden die ruimte bepleiten voor landelijk mobiel of voor Fixed Wireless Access-toepassingen (hierna: FWA). De keuze om bestaande belangen niet zwaarder te laten wegen ten opzichte van nieuwe mogelijkheden versterkt nog eens het gewicht van de randvoorwaarde dat het onderzoek naar de gebruiksmogelijkheden grondig en zorgvuldig dient te worden uitgevoerd. Als voorafgaand aan deze onderzoeken al eerder bepaalde afslagen worden genomen op basis van suggesties van verschillende respondenten, dan is het risico zeer groot dat deze vroege keuzes de latere opvolging van de aanbevelingen van de onderzoeken in de weg gaan zitten. EZK is zich bewust van de urgentie die door de markt (terecht) onder de aandacht wordt gebracht en zij pakt daarom het te volgen proces voortvarend aan [waarbij ook externe onderzoeksbureaus worden betrokken]. Toezeggingen dat al op kortere termijn dan aangegeven besluiten genomen kunnen worden, kunnen niet worden gedaan. Ten aanzien van de relatie met de 3,5 GHz-band het volgende. Er is EZK alles aan gelegen om maximale duidelijkheid te geven over de 3,5 GHz-band voorafgaande aan de veiling. Zoals bekend zijn er in die band diverse onzekerheden aan de orde geweest waar deze respondent ook aan refereert. EZK heeft er inmiddels alle vertrouwen in dat de indeling en de uitgifte van frequenties in de 3,5 GHz geheel wordt zoals voorgenomen, zij het later dan gepland. EZK ziet daarom niet de genoemde onzekerheden in de 3,5 GHz-band als aanleiding om nog voor de veiling de gevraagde duidelijkheid ook over de 3800-4200 en de 26 GHz te bieden.

Een respondent vestigt de aandacht op het belang om bij de keuzes voor de 3.8-4.2 GHz de internationale context qua beleid/regelgeving, qua ontwikkeling van apparatuur ecosysteem en qua behoefte aan standaardisatie van oplossingen bij internationale gebruikers van dit spectrum mee te nemen.

EZK waardeert de boodschap om de gehele internationale context in alle genoemde facetten, goed bij de besluitvorming te betrekken. EZK deelt de visie dat harmonisatie van dit spectrum binnen Europa belangrijk is teneinde maximaal te profiteren van een internationaal apparatuur ecosysteem, maar constateert tegelijkertijd dat er zowel binnen CEPT als ook nationaal verschillende visies zijn op de vraag hoe de bestaande en nieuwe belangen ten aanzien van deze belangrijke band moeten worden gewogen. De aangekondigde onderzoeken hebben tot doel dit zo zuiver mogelijk in beeld te krijgen, rekening houdend met voornoemde internationale ontwikkelingen en spin-off effecten daarvan maar ook met de specifiek Nederlandse situatie.

Twee respondenten stellen zich niet te kunnen vinden in een eventueel (al vroegtijdig genomen) besluit om de gehele 3800-4200 MHz-band in te zetten voor lokale netwerken. Een respondent merkt daarbij op dat er diverse implementatie strategieën denkbaar zijn waarvoor moet worden voorkomen dat er te vroeg (onnodige) beperkingen worden opgelegd. Tevens geeft deze respondent aan dat de beschikbaarstelling van landelijk mobiel spectrum onderdeel zou moeten zijn van een integrale visie op spectrum voor landelijk mobiel waarin ook andere banden zijn meegenomen.

In aanvulling op de voorgaande antwoorden signaleert EZK in Nederland en in andere Europese landen de roep van Mobiele Netwerk Operators om ook spectrum in de 3800-4200 MHz beschikbaar te stellen voor landelijk mobiel. Tegelijkertijd neemt EZK ook het voornemen van de Europese Commissie serieus in haar streven naar Europees geharmoniseerd spectrum in deze band ten behoeve van de zogenaamde 'verticals'. Last but not least wordt onder andere in Nederland deze band intensief gebruikt voor satellietcommunicatie. De komende tijd zullen die behoeften objectief op hun merites worden beoordeeld. Daar kan uitkomen dat er significante maatschappelijke baten zijn bij het combineren van verschillende toepassingen in deze band. Dit moet worden afgewacht. Het is aldus zeer beslist in Nederland niet vooraf al bepaald dat de gehele band zal worden herbestemd voor lokale netwerken. De aangekondigde nationale onderzoeken in combinatie met het werk in CEPT-verband gaan bepalen welke beleidsruimte er is voor de toekomst van de 3800-4200 MHz en hoe dat uiteindelijk zijn beslag krijgt in een bestemmingsplan voor deze band met daarbij behorende (noodzakelijke) bepalingen. Daar wordt nu niet op vooruit gelopen. Tenslotte ligt het in de rede om een eventueel beleidsvoornemen voor landelijk mobiel in de 3800-4200 MHz ook onderdeel te maken van een bredere visie op toekomstig spectrum voor landelijk mobiel.

Thema en wijzigingsvoorstel in het banddeel 26 GHz, wijziging onder AO

Ten aanzien van zienswijzen over het door EZK voorgestelde beleidsproces en daarmee corresponderende tijdslijnen voor de 26 GHz-band wordt verwezen naar de betreffende antwoorden voor de 3800-4200 MHz band die gelijkkluidend zijn. Hierna wordt ingegaan op enkele specifiek opgebrachte punten.

Een respondent stelt dat als er voor FWA een migratie naar de 26 GHz aan de orde is, vanwege de gemaakte keuzes in de 3,5 GHz-band, er wel tijdig voldoende perspectief moet zijn dat de vereiste investeringen voor deze nieuwe band terugverdiend kunnen worden, concreet in de vorm van een voldoende lange licentietermijn. Een andere respondent vraagt zich af of er überhaupt vergunningen voor FWA zijn c.q. kunnen worden verleend in de 26 GHz-band.

EZK erkent het belang van de 26 GHz-band voor FWA en het besluit om FWA niet langer meer te faciliteren in de 3,5 GHz is onder andere gestoeld op de visie dat FWA zijn plek moet gaan krijgen in hogere frequentiebanden zoals de 26 GHz-band. Er is ten opzichte van de in 2020 gepubliceerde voornemens inderdaad sprake van een reset waarbij in combinatie met de 3800-4200 MHz is gekozen voor een neutraal en robuust behoeftenonderzoek voor de gehele band, gegeven de verschillende mogelijke toepassingen in deze band, waaronder FWA. Dit beleidsproces resulteert aanzienlijk later dan voorzien in de gewenste duidelijkheid over de toekomst van de 26 GHz-band, maar daar staat tegenover dat er in de markt nog geen sprake is van een sterke drang onder partijen met lokale aspiraties om de 26 GHz te gaan exploiteren. Bij FWA is echter sprake van een specifieke situatie. Er is om die reden de mogelijkheid gecreëerd om vergunningen aan te vragen voor FWA (TDD-spectrum) in de onderste 200 MHz (26,25-26,45 GHz). Dit is een geclausuleerde vergunning met een looptijd van 5 jaar, omdat rekening moet worden gehouden met mogelijke migratie zodra tot de definitieve bandindeling is besloten. Deze optie is bedoeld als een tijdelijk

noodverband om een introductie van FWA in de 26 GHz-band alvast mogelijk te maken. Hoewel niet op de uitkomsten van de aangekondigde onderzoeken vooruit kan worden gelopen, lijkt het uiterst onrealistisch dat FWA als toepassing niet terugkomt in het definitieve bestemmingsplan voor de 26 GHz-band.

Een respondent stelt de vraag of de vermelde einddatum voor vergunningen voor vaste verbindingen van 31/12/2027 betekent dat daarna pas de 26 GHz beschikbaar komt of dat dat eerder al voor delen van de band het geval is. Het antwoord hierop is dat de onderste helft van de 26 GHz-band (en in ieder geval de subband 25,1-26,1 GHz) zal tot/met uiterlijk 2027 in gebruik zijn voor vaste verbindingen. Andere delen van de band zullen mogelijk al eerder beschikbaar komen, op een wijze die recht doet aan de uitkomsten van de nu aangekondigde onderzoeken.

Overige

Geen

2.2 Consultatiereacties die niet zien op het ter consultatie aangeboden document:

Geen.

2.3 Is het wetsvoorstel gewijzigd na de consultatie? Zo ja, wat is er gewijzigd? Vermeld of en zo ja op welke wijze de regeling is aangepast en hoe die aanpassing op hoofdlijnen eruitziet. Als de bijdragen niet geleid hebben tot aanpassing, vermeld dit dan ook en leg uit waarom.

De regeling is daar waar passend aangepast conform het gestelde in deel 2.1 van dit document.

3. Vervolg

De (pakket)wijziging van het Nationaal Frequentieplan zal worden voorgelegd aan de minister met het advies akkoord te gaan en over te gaan tot publicatie in de Staatscourant.